

**Απαντήσεις επί ερωτημάτων που γεννώνται από την ΚΥΑ της
08.01.2021 (ΦΕΚ Β - 30)**

Ο Πρόεδρος του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών έθεσε υπόψη μου τα κατωτέρω ερωτήματα και ζήτησε την γνώμη μου:

Ενόψει της διεύρυνσης των εκδικαζόμενων υποθέσεων με νέα ΚΥΑ, που πλέον συμπεριλαμβάνει τις υποθέσεις εκουσίας δικαιοδοσίας πρώτου και δεύτερου βαθμού, όπου δεν απαιτείται ή ζητείται εξέταση μάρτυρα στο ακροατήριο με τη δυνατότητα προσκόμισης ενόρκων βεβαιώσεων, ερωτάται:

1. Απαιτείται κλήση για τη λήψη της ανωτέρω ένορκης βεβαίωσης, και αν ναι προς ποιον θα γίνει, ελλείψει αντιδίκου;

Συνοπτική γενική απάντηση: Για ασφάλεια¹, εφόσον ο αιτών θέλει να λάβει ένορκη βεβαίωση, συνιστάται να κοινοποιεί κλήση προς τον καθ' ου (ή/και προς τον εισαγγελέα, όπου προβλέπεται ότι η αίτηση κοινοποιείται και στον εισαγγελέα). Τούτο, ανεξαρτήτως του εάν κατά την κατάθεση της αίτησης ο δικαστής του προσδιορισμού διέταξε την κλήση του καθ' ού (αναλυτικότερη θεμελίωση της συνοπτικής απάντησης ακολουθεί):

Εφόσον θέλει να λάβει ένορκη βεβαίωση ο καθ' ού, πρέπει να κοινοποιήσει κλήση προς τον αιτούντα. Ο καθ' ού όμως καλό είναι να έχει εκ των προτέρων σταθμίσει ποια γενικότερη δικονομική στάση θα τηρήσει, λαμβάνοντας υπόψη τα κατωτέρω (που θεμελιώνουν αναλυτικότερα την συνοπτική απάντηση):

---

1. Δηλαδή για να είναι βέβαιοι οι διάδικοι/μετέχοντες ότι το δικαστήριο θα έχει υπηρεσιακό καθήκον να λάβει υπόψη του την ένορκη βεβαίωση.

Στην εκουσία δικαιοδοσία δεν υπάρχει αντιδικία, άλλως δεν υφίσταται «διαφορά» (με την τεχνική έννοια). Έτσι, το ζήτημα πώς ακριβώς κτάται η ιδιότητα «διαδίκου» (ή «ενδιαφερομένου μέρους» ή «μετέχοντος μέρους» ή όπως άλλως ήθελε κληθεί) για τα λοιπά πλην του αιτούντος εμπλεκόμενα πρόσωπα² είναι από τα προβληματικότερα στον νόμο, στην πράξη και στην θεωρία³.

Ως προς τα «μετέχοντα πρόσωπα», ο ίδιος ο ΚΠολΔ χρησιμοποιεί παραλλήλως τρεις όρους. Η ΚΠολΔ 744 κάνει λόγο για «ενδιαφερομένους»· η ΚΠολΔ 751 κάνει λόγο για εκείνους που «μετέχουν» στη δίκη· τέλος, στις ΚΠολΔ 753, 758, 759 § 1 και 764 § 2 γίνεται λόγος για «διαδίκους»⁴. Και ενώ κατά τις εργασίες σύνταξης του ΚΠολΔ ο Μητσόπουλος υπεστήριξε ότι για την εκουσία δικαιοδοσία θα έπρεπε να χρησιμοποιηθεί ο ευρύτερος όρος «μετέχοντα πρόσωπα»⁵, ο Μιχελάκης αντιπαρετήρησε ότι «η λέξις «διάδικος» λαμβάνεται ενταύθα υπό την ευρείαν του όρου έννοιαν, τουτέστιν εν τη εννοία του προσώπου του μετέχοντος διαδικασίας, είναι δε πρόσφορον όπως χρησιμοποιηθή τόσον εις την αμφισβητουμένην δικαιοδοσίαν όσον και εις την εκουσίαν». Και συνέχιζε ο Μιχελάκης, υπενθυμίζοντας ότι «κατά τούτο δε ο ελληνικός όρος «διάδικος» υπερτερεί του γερμανικού όρου «Partei», διότι δι' αυτού εκφράζεται έννοια ευρυτέρα»⁶. Η χρήση διαφορετικών εντέλει όρων αποτελεί, κατά την πιθανότερη εκδοχή, συμβιβασμό μεταξύ των μελών της επιτροπής και δεν σημαίνει κάποια ηθελημένη λεπτεπίλεπτη διαφοροποίηση των όρων⁷. Υπό τις ανωτέρω διευκρινίσεις και κατά την άποψη που έχει κρατήσει, η ιδιότητα του διαδίκου στην εκουσία δικαιοδοσία αποκτάται μόνο με την τυπική συμμετοχή στην διαδικασία σύμφωνα με έναν από τους τρόπους που ορίζει ο νόμος, δηλαδή με (i) για τον αιτούντα: με την υποβολή της αίτησης (747 ΚΠολΔ), (ii) με την κλήτευση προσώπου με διαταγή του δικαστηρίου (748 § 3 ΚΠολΔ), (iii) με την προσεπίκλησή του από τον αιτούντα ή το δικαστήριο (753 ΚΠολΔ), (iv) με την άσκηση παρέμβασης (κύριας ή πρόσθετης) στην ανοιγείσα με την αίτηση δίκη (752 ΚΠολΔ), (v) [εκ των υστέρων, μετά την έκδοση απόφασης] με την άσκηση τριτανακοπής (773 ΚΠολΔ), (vi) εκ του νόμου, όταν την ιδιότητα αυτή απονέμει ο ίδιος ο

---

2. Η «ενδιαφερόμενα-», ή «μετέχοντα» πρόσωπα, ή «καθ'ων» η αίτηση ή «προς τα οποία απευθύνεται η αίτηση».

3. Βλ. αναλυτικότερα: Χατζηϊωάννου, Η Δίκη της Πτώχευσης και των Προληπτικών Μέτρων της, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2016, σ. 79 επ.; Κεραμέυς/Κονδύλης/Νίκας (-Αρβανιτάκης) ΚΠολΔ² Εισαγ. 739-866 αριθ. 12 επ.; Φλώρου, Η προσωρινή δικαστική προστασία στη διαδικασία της εκουσίας δικαιοδοσίας, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2020, σ. 258 επ. Υπενθυμίζεται και η διάκριση μεταξύ γνησίων και μη γνησίων υποθέσεων εκουσίας δικαιοδοσίας, η οποία περιπλέκει περαιτέρω το όλο ζήτημα· πρβλ. Κεραμέυς/Κονδύλης/Νίκας (-Αρβανιτάκης) ΚΠολΔ² Εισαγ. 739-866 αριθ. 15 επ.; Φλώρου, ό.π., σ. 67 επ.

4. Βλ. και Μπότσαρη, Βάσεις και διαδικαστικά προβλήματα της εκουσίας δικαιοδοσίας, Αθήνα – Κομοτηνή 1997, σ. 59

5. Μητσόπουλος, σε Πρακτικά Αναθεωρητικής Επιτροπής ΚΠολΔ, σ. 381-382

6. Μιχελάκης, σε Πρακτικά Αναθεωρητικής Επιτροπής ΚΠολΔ, σ. 382.

7. Άλλως Μπότσαρης, ό.π., σ. 59.

νομοθέτης⁸. Όσα πρόσωπα δεν απέκτησαν την ιδιότητα του διαδίκου με τους προαναφερθέντες τρόπους, έχουν ιδιότητα *τρίτου*. Ως προς την τελευταία αυτή κατηγορία διαδίκων, σημειώνεται ότι πρόκειται για πρόσωπα προς τα οποία ο νόμος επιφορτίζει τον αιτούντα με την υποχρέωση να απευθύνει⁹ την αίτηση προς αυτά ή υποχρεώνει τον δικαστή σε κλήτευση¹⁰, κατά παράκαμψη της διακριτικής ευχέρειας διαταγής κλήτευσης του άρθρ. 748 § 3 ΚΠολΔ. Στην πράξη απαντούν, ωστόσο, περιπτώσεις κατά τις οποίες ο δικαστής ορίζει στον αιτούντα την προθεσμία κοινοποίησης της αίτησης σε κάποιο πρόσωπο, ώστε το τελευταίο να λάβει γνώση της αίτησης και να ασκήσει παρέμβαση ή να προστατεύσει κατ' άλλο, ενδεχομένως, τρόπο τα πιθανά συμφέροντα του. Κατά κρατούσα άποψη, η πράξη αυτή του δικαστή (δηλαδή η πρωτοβουλία του να διατάξει τον αιτούντα να κοινοποιήσει την αίτηση) δεν συνιστά, ούτε μπορεί να αναπληρώσει, την προβλεπόμενη από το άρθρο 748 § 3 ΚΠολΔ κλήτευση¹¹. Η άποψη αυτή, εκτός του ότι έχει τύχει σοβαρού αντιλόγου¹², προκαλεί μια κάποια σύγχυση. Η κοινοποίηση της αίτησης κατόπιν διαταγής του δικαστή, που εφόσον δεν προβλέπεται στο νόμο, αποτελεί ευχέρειά του¹³, δεν πρέπει να συγχέεται με τη νομοθετική πρόβλεψη κοινοποίησης. Και τούτο, διότι στην δεύτερη περίπτωση ο νόμος, προβλέποντας ακριβώς

---

8. ΑΠ 1305/1994 ΕλλΔνη 1996. 638· ΑΠ 646/1975 ΝοΒ 1976, 50· ΕιρΚαλαμάτας 94/2015 ΝΟΜΟΣ· ΕιρΚορίνθου 979/2014 ΝΟΜΟΣ· Χατζηγιώάννου, Η Δίκη της Πτώχευσης και των Προληπτικών Μέτρων της, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2016, σ. 81 επ· Αρβανιτάκης, Οι διάδικοι στην πολιτική και διοικητική δίκη, 2005, σ. 165 και 177· ο ίδιος, Το διαδικαστικό πλαίσιο του ν. 3869/2010 για τη ρύθμιση οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, Αρμ 2010, 1461 επ., 1465-1466· Μπέης, ΠολΔ, Εισαγ. στην εκούσια δικαιοδοσία, σ. 44-45· ο ίδιος, Αι διαδικασίαι ΙΙΙ, 1970, σ. 524· Κούσουλα, Η προστασία της εμπιστοσύνης σε αποφάσεις της εκουσίας δικαιοδοσίας, 2009, σ. 21·

9. Βλ. π.χ. άρθρ. 1 § 1 ν. 3869/2010, 762 ΚΠολΔ και 7 §5, 48, 56, 161 §1 ΠτΚ

10. Βλ. π.χ. άρθρ. 758, 802 § 2 ΚΠολΔ και 4 §3 εδ. γ', 105 §2, 95 §2 ΠτΚ

11. ΑΠ 1305/1994 ΕλλΔνη 1996. 638 (:Αίτηση για κήρυξη ανίσχυρων απωλεσθεισών επιταγών, τα άρθρ. 850 επ. ΚΠολΔ δεν προβλέπεται κοινοποίηση σε τρίτον)· Εφαθ 813/2010 ΝΟΜΟΣ (:διόρθωση κτηματολογικής εγγραφής οριζόντιας ιδιοκτησίας "αγνώστου ιδιοκτήτη" κατ' άρθρ. 6 §§ 1 και 2 ν. 2664/1998, ο νόμος δεν προβλέπει την απεύθυνση της αίτησης εναντίον οποιουδήποτε)· Εφαθ 1948/1994 ΝοΒ 1995, 64 (: παροχή κληρονομητηρίου, τα άρθρ. 823 επ. δεν προβλέπουν κοινοποίηση της αίτησης, η οποία διατάχθηκε από το δικαστήριο)· ΜΠρΒολ 68/2009 ΕΕμπΔ 2010, 367 (:η αίτηση διορισμού προσωρινού δ.σ. δεν απευθύνεται σε κάποιον, ούτε κλητεύεται υποχρεωτικά κανείς, η δε κοινοποίηση της αίτησης είχε διαταχθεί από το δικαστήριο)· ΜΠρθες 27298/2005 Αρμ 2005, 1794 (: η κοινοποίηση της αίτησης του άρθρ. 791 ΚΠολΔ στον αρνούμενο την καταχώρηση προϊστάμενο κτηματολογικού γραφείου δεν συνιστά κλήτευση).

12. Αντιθ. θεωρείται ότι η προθεσμία κοινοποίησης αποτελεί διαταγή κλήτευσης του άρθρ. 748 §3 ΚΠολΔ: Μαργαρίτης/Μαργαρίτη, ΕρμΚΠολΔ ΙΙ², 2018, 741, αρ. 4. Πρβλ. και ΕφΛαρ 104/2003 ΝοΒ 2004. 609.

13. Ευχέρεια τέτοια του δικαστή και όχι νομοθετημένη υποχρέωση του αιτούντος προκύπτει από όλες τις αναφερόμενες ο.π. (στη σημ. 11) αποφάσεις.

την υποχρέωση κοινοποίησης εντός συγκεκριμένης προθεσμίας, καθιστά υποκείμενο της δίκης (δηλαδή «διάδικο») το προς ο η κοινοποίηση πρόσωπο, αναγνωρίζοντας ότι δεν υπάρχει ανάγκη πρόσθετης δικής του ενέργειας (δηλαδή άσκησης παρέμβασης). Με άλλες λέξεις, για την ταυτότητα του νομικού λόγου, η εκ του νόμου υποχρέωση του αιτούντος για κοινοποίηση της αίτησης κατ' ορθή ερμηνεία ταυτίζεται, ως προς τις επαγόμενες έννομες συνέπειες, με την απεύθυνση της αίτησης ή την υποχρεωτική από τον δικαστή κλήτευση του καθ' ου προσώπου.

2. Στην περίπτωση κήρυξης κυρίας ιδιογράφου διαθήκης, όπου κύριο αντικείμενο απόδειξης είναι η αναγνώριση της υπογραφής του διαθέτη προς το σκοπό διαπίστωσης της γνησιότητας της διαθήκης, ο μάρτυρας - δια της ενόρκου βεβαιώσεως- θα μπορεί να βεβαιώνει τα ανωτέρω κατόπιν επίδειξης αντιγράφου της διαθήκης (αντί του πρωτοτύπου);

Συνοπτική γενική απάντηση: Κατ' αρχήν εφιστάται η προσοχή σε ειδικές διατάξεις, ιδίως στην ΚΠολΔ 808 § 3 που επιβάλλει (υπό τις εκεί προβλεπόμενες προϋποθέσεις) γραφολογική πραγματογνωμοσύνη.

Κατά τα λοιπά, εφόσον δεν εφαρμόζεται ειδικότερη διάταξη, λεκτέα τα ακόλουθα: Δεν προβλέπεται στον νόμο ότι ο αποκλειστικός τρόπος να βεβαιωθεί η γνησιότητα της ιδιογράφου διαθήκης (ακριβέστερα της υπογραφής) είναι η επισκόπηση του πρωτοτύπου της διαθήκης από τον βεβαιούντα¹⁴. Περαιτέρω, στην εκούσια δικαιοδοσία ισχύει ως γνωστόν ανακριτικό σύστημα και «το δικαστήριο, ακόμη και αποκλίνοντας από τις διατάξεις που ρυθμίζουν την απόδειξη, διατάζει αυτεπαγγέλτως κάθε τι που κατά την κρίση του είναι απαραίτητο για την εξακρίβωση της αλήθειας των πραγματικών γεγονότων» (ΚΠολΔ 759 § 3)¹⁵. Επομένως, εφόσον ο ενόρκως βεβαιών δηλώσει ότι

---

14. Προσοχή: υπάρχουν δικαστικές αποφάσεις (και ποινικές) που απαίτησαν από αυτόν που ζήτησε την κήρυξη ιδιογράφου διαθήκης ως κυρίας (ιδίως όταν οι τετιμημένοι ήταν τρίτα πρόσωπα, λ.χ. δεν είχαν με τον διαθέτη κάποια συγγενική σχέση) να έχει προηγουμένως ζητήσει και λάβει (ιδιωτική) γραφολογική πραγματογνωμοσύνη και θεώρησαν ότι, άλλως, ο αιτών (και ο δικηγόρος του) ήταν ύποπτοι απόπειρας απάτης στο δικαστήριο.

15. Συνήθως ένας σοβαρός γραφολόγος δεν δέχεται να γνωματεύσει για την γνησιότητα εγγράφου, εάν δεν επισκοπήσει το πρωτότυπο. Αυτό όμως, εξ όσων γνωρίζω, δεν στηρίζεται σε κάποια διάταξη νόμου, αλλά είναι κανόνας της επιστήμης της γραφολογίας. Ο κανόνας γνωρίζει εξαιρέσεις, όταν λ.χ. το πρωτότυπο της διαθήκης έχει απωλεσθεί, αλλά υπάρχει λ.χ. φωτοτυπία της (ad hoc: ΕφΑθ 382/2015). Τότε και ο γραφολόγος θα γνωματεύσει βάσει της φωτοτυπίας, αλλά επιτρέπεται και η με μάρτυρες απόδειξη της ύπαρξης της διαθήκης, νόμιμα συντεταγμένης, καθώς και του περιεχομένου της (ΟΛΑΠ 1234/1982· ΑΠ 2310/2009 Νόμος).

αναγνωρίζει την γραφή και την υπογραφή ως γνήσιες, έστω και εάν έχει επισκοπήσει φωτοτυπία της διαθήκης, δεν φαίνεται να υπάρχει αντένδειξη. Αρκεί να σχηματίσει έτσι αντίστοιχη δικανική πεποίθηση και ο δικαστής (αυτή είναι η άλλη όψη της ανακριτικής αρχής).

3. Στις υποθέσεις εκουσίας β' βαθμού, ή στις υποθέσεις που αφορούν ειδικούς νόμους και εκδικάζονται κατά τη διαδικασία της εκουσίας, όταν η υπόθεση συζητήθηκε αντιμωλία των διαδίκων στον α' βαθμό, θα απαιτείται δήλωση των πληρεξουσίων περί μη εξέτασης μάρτυρα στον β' βαθμό ή θα είναι δυνατή η συζήτηση (στον β' βαθμό) και χωρίς τέτοια δήλωση;

Συνοπτική απάντηση: Στο ζήτημα έχει ήδη λάβει θέση ο Δ.Σ. Θεσσαλονίκης, θεωρώντας ότι απαιτείται σε κάθε περίπτωση δήλωση περί μη εξέτασης μαρτύρων (ακόμη και στον α' βαθμό). Επομένως αφίσταμαι επί του παρόντος από το να εκφράσω ίδια άποψη, προκειμένου να υπάρξει συντονισμός.

Ειδικά για τις υποθέσεις των «υπερχρεωμένων» επιστώ την προσοχή στο ότι συνήθως εκεί εξετάζεται ο αιτών ανωμοτί. Επίσης στις ίδιες υποθέσεις, τράπεζες δεν παρίστανται καν από κάποιο ποσόν και κάτω, επομένως γεννάται το ζήτημα, εάν εν τοις πράγμασι θα υποβληθεί e-mail από όλους (και τι θα δηλώνει λ.χ. ο δικηγόρος της τραπεζής).

Αθήνα, 09.01.2021

Σπυρίδων Κ. Τσαντίνης
Αν. Καθηγητής ΔΠΘ – Δικηγόρος